Pamatujme, Bůh nám pomohl (Eben Ezer — kámen pomoci)

Původ materiálu
Martina Zuštinová
Pořadí v lekci
4

Téma

Bůh v našem životě jedná a je dobré si to připomínat, on nás vede cestou života. Boží jednání v našem životě zanechává stopy. Všímáme si těchto stop?

Cíle

- Děti hledají stopy Božího jednání ve svém životě. Kdy mi Bůh pomohl?
- Děti si uvědomí, jak v jejich životě jedná Bůh. Jaké stopy zanechává?
- Děti se naučí připomínat si to, co s Bohem prožily.

Pro učitele

Výkladové poznámky

- Klíčovým momentem této kapitoly je znovuobnovení smlouvy (7,3-4), se kterým souvisejí obřady pokání, očista od modlářství a vyznání vin (7,6). Narážíme zde na dílo tzv. deuteronomistické redakce, která zdůrazňuje, že obnova politické nezávislosti Božího lidu vyrůstá jedině z obnovy duchovní. Vypravěč svým podáním zdůrazňuje, že při pohledu nazpátek lze navazovat daleko spíš na duchovní zápasy (vyznání vin, pokání), než na zašlou slávu vítězství v bitvě. Ani kámen, upomínající na Boží pomoc, není jen pomníkem vítězné bitvy, nýbrž připomínkou celého tohoto zápasu.
- Po ztrátě truhly je řeč o dvacetiletém období krize, během kterého se uprostřed Izraele o Hospodina nikdo nezajímá. Samotný div navrácení truhly (kap. 6) nijak nepohnul s přesvědčením většiny Božího lidu, že od Hospodina se už nedá nic čekat. Na tomto pozadí se pak jeví zcela jinak jak pokání v Mispě, tak darované vítězství nad Pelištejci.
- Čerpání a vylévání vody má snad více rovin: Může se jednat o jakousi oběť. S velkou námahou vytáhne člověk drahocennou vodu ze studny a pak ji jen tak vyleje. Říká tím: Nezasloužím si tvé dobré dary, Hospodine. Může se ale také jednat o znamení vylévání srdce před Hospodinem, voda je znamením života, jejím vyléváním se naznačuje, že když Hospodin nesešle svou vláhu, požehnání, bude ohrožen život sám. Když litujeme svých

hříchů, vyléváme své srdce před Bohem, cítíme lítost. Voda může připomínat slzy.
- Když se Pelištejci doslechli, že se Izraelci shromáždili do Mispy, vytáhla pelištejská knížata proti Izraeli. Pelištejci se mohli domnívat, že shromáždění Izraele znamená přípravu na válku. Špatná interpretace jednání toho druhého může vést ke konfliktu.
- Hospodin onoho dne zahřměl mocným hlasem proti Pelištejcům a uvedl je ve zmatek. Prvek častý i v jiných Hospodinových bojích. Vojsko je mocné, když jedná jako jeden muž, když věří veliteli a smyslu věci. Když toto není, chová se jako zmatený dav a je nebezpečné vlastně i samo sobě. Trest pro Pelištejce odpovídá provinění: Nemají víru v nejvyššího Velitele a smysl všeho, jejich trestem je proto zmatek. Izrael je takto zachráněn.
- Po událostech spojených s putováním schrány smlouvy, vylíčených v páté a šesté kapitole 1S, se v sedmé kapitole přenášíme do pozdější doby, v níž „celý izraelský dům zatoužil po Hospodinu“ (1S 7,2), odstranil ze svého středu pohanské modly a sloužil jenom Jemu. Bůh na projev víry ze strany svého lidu odpověděl. Izrael s Boží pomocí pod Samuelovým vedením zvítězil nad Pelištejci a osvobodil jimi okupovaná města.

Úskalí

- Kámen pomoci (Eben Ezer), není jen nějaký pomník postavený na památku vítězné bitvy. Credo *Až potud nám pomáhal Hospodin* se netýká jen darovaného vítězství, ale je i připomínkou všeho, co předcházelo a co si národy i dějepisci (zvl. pak legendarizující) připomínají jen velice neradi.
- Nevykládat zkratkovitě jako automatismus: Musím se kát, abych byl zachráněn; pokání pak vede k automatické záchraně Bohem. Pokání však nečiníme jen ve chvílích nouze a jen proto, aby nám Hospodin pomohl. Pokání ale patří k hledání té pravé cesty životem a cesty s Bohem. Lítost nad vlastními chybami mi pomůže. Ne vždy sice mohu napravit své chyby a jejich důsledky. Mohu ale pozměnit svůj směr a jít dál.

Odkazy

Odkazy na pracovní listy, starší přípravky a jiné související materiály (odkazy) najdete pod úlohou pod nadpisy **Kam dále** a **Pracovní listy**.

Pro děti

Předškoláci

Víte, co to je stopa? Co zanechává stopy? Zvířátka, lidé, klacek, kterým maluji do písku…

Když udělám něco dobrého, zanechá to pěknou stopu. Když třeba něco namaluju. Nebo zasadím kytičku a ona vyroste a vykvete. Ale někdy se nám také věci nedaří. Někdy se mi třeba stane, že shodím sklenici s vodou na zem. Sklenice se rozbije, na zemi zůstanou střepy a louže. To je také stopa. Přijde maminka a všimne si, že je koberec mokrý. Někdo by se dokonce mohl o střepy zranit. Když se mě pak maminka nebo tatínek zeptají, co se stalo, co odpovím? Mohu přiznat, že jsem to udělal/a já? Mohu říct, že je mi to líto. Někdy zaviníme i věci, které jsme nechtěli. Chceme to napravit.

V životě za sebou zanecháváme stopy. Co jsou hezké stopy? Co děláme rukama, nohama?

Rukama mohu někoho pohladit a on to cítí. Nohy mě zase nesou za kamarády, se kterými si mohu hrát. Můžeme spolu třeba postavit hrad z písku. To je také stopa.

Otiskneme ruku na papír. K tomu namalujeme, koho bychom chtěli pohladit, nebo komu bychom chtěli udělat radost.

Když děláme radost druhým lidem, děláme radost i Pánu Bohu.

Pomůcky: barvy na tělo, krabice s pískem, obrázky stop zvířat, papíry, pastelky.

Mladší školní děti

Hledáme stopy, které jsou schované po místnosti. Jsou to stopy Boží. Stopy jsou očíslované a my z nich na stole nebo na zemi uprostřed nás vytvoříme cestu. Na každé stopě může být slovo, které napovídá něco o stopách, které Bůh ve světě kolem nás obtiskl. Tato slova ale můžeme hledat i s dětmi, přemýšlet o nich. Například: Stvoření, láska, přátelství, dotek…
I v mém životě zanechává stopy Bůh. Bůh nás vede životem, jeho stopy můžeme následovat, on nám ukazuje cestu životem. Vidíme stopy Boží kolem sebe? Možná je musíme trochu hledat, jako jsme hledali stopy na začátku hodiny. Některé byly vidět na první pohled, některé ne.

Minulou hodinu jsme si povídali o tom, že je dobré Bohu naslouchat. Že máme někdy uši zalehlé, nebo si na nich doslova sedíme. Dnes si zase povídáme o tom, jak je důležité umět se kolem sebe dívat. Mít otevřené oči. To důležité ale také cítíme, vidíme nejen očima, ale i srdcem. Když máme oči pro všechno jiné než pro Pána Boha, můžeme něco z jeho stop ve světě přehlédnout.

Izraelskému lidu se to na jejich cestě s Pánem Bohem také stalo. Místo toho, aby hledali Boží stopy kolem sebe, vytvořili si různé sošky a modly a dívali se na ně. Od nich si slibovali pomoc. Ta ale nepřišla. A tak začali po dlouhé době zase doopravdy toužit po Pánu Bohu. Když v životě hledáme cestu a nevidíme kolem sebe stopy, které by nás vedly, potřebujeme najít nějakého

průvodce, člověka, který se vyzná a povede nás. Tím byl pro Boží lid Samuel. Ten Pána Boha slyšel a mohl Izraelce upozornit na správnou cestu, kterou mají ve svém životě jít. Izraelci tedy Samuela prosili, aby jim tu cestu prozradil a Samuel to udělal. Řekl jim, že nejprve musí přiznat, že udělali chybu. To tak v životě bývá, že než můžeme začít znovu, potřebujeme si přiznat, jak na tom jsme. Co jsme třeba udělali špatně. Teprve pak můžeme jít dál. Celý Izrael tedy litoval toho, že opustil pravou cestu s Pánem Bohem. Shromáždili se do jednoho města, jmenovalo se Mispa. Jenomže jejich nepřátelé to pozorovali a řekli si, Izrael se shromažďuje do jednoho města, to on se asi chystá k boji. A řekli si, pojďme, raději na ně zaútočíme jako první, abychom se pak sami nedivili. A vytáhli do boje. Toho se samozřejmě Izrael lekl. Co teď? Pomůže mu Pán Bůh? Samuel se za Izrael modlil a Pán Bůh se Izraele zastal. Zmátl hlavy jejich protivníkům a ti propadli zmatku, a tak je Izrael nakonec porazil. Na znamení toho, že Bůh svůj lid neopustil a provází ho, ukazuje mu cestu, pomáhá mu, postavil Samuel znamení, které to má Izraeli připomínat. Samuel vzal velký kámen a postavil ho tak, aby tento kámen mohl připomínat, že je to Pán Bůh, který nám pomáhá. Samuel proto tento kámen nazval Eben-ezer, kámen pomoci.

To je také jedna stopa, která nám může připomínat něco důležitého. Totiž, že Pán Bůh v našem, v mém, životě jedná.

Akce

Otiskneme nohy nebo ruce na papír a napíšeme k nim, za co jsem Bohu vděčný/vděčná. Jak a kde všude působí Bůh v mém životě? Kde zanechává stopu? Jakou stopu zanechávám já ve světě, aby to ukazovalo k Pánu Bohu? Aby to ukazovalo cestu druhým lidem?

Varianta: Navázat na zkušenost: Člověk vídá kolem cest kamenná seskupení – někde jen dva kameny, to člověk většinou přehlédne, někdy je kamenů více, malých, velkých. Kdo jde kolem nich a je pozorný, všimne si jich. Může se pak zastavit, zamyslet se. Nad lidmi, kteří tudy asi šli přede mnou, ale také nad tím, kam šli, jaký cíl sledovali. Poutník pak může přidat svůj kamínek na tu kterou hromádku a ta pak ukazuje cestu lidem, kteří tudy jdou po něm.

Někdy je kámen postaven na místě, kde se máme zastavit k modlitbě. Je to znamení, zde se něco stalo. Zde někdo někomu odpustil – smírčí kameny… Zde začal můj nový život. Když jsem šel odsud, byl jsem někým jiným. Izrael si při pohledu na kámen Eben-ezer připomíná, že mu Hospodin pomohl a že mu odpustil. I my s sebou někdy životem vlečeme kameny či balvany svých vin. Pokud je s sebou vláčíme dlouho, jsme z toho pěkně unavení. U Hospodina ale můžeme takové kameny, své viny, nechat. Když je nám líto toho, co jsme udělali, Pán Bůh nám odpouští a nevzdává to s námi. Dál nás vede cestou života. A tak to nyní můžeme vyzkoušet. Každý si vezměte z této hromady svůj kámen. Ten představuje něco, co vás tíží. Napište to na

kamínek a půjdeme do zahrady a tam je položíme. Vytvoříme tak hromadu, která připomíná, že nám Pán Bůh odpouští a vede nás životem tak, že se v něm neztratíme.

Bůh je naše pomoc. Je dobré na to nezapomínat a připomínat si to. Když přiznáme své viny, vlastně se z něčeho zlého může stát znamení, které ukazuje dobrou cestu.

Pomůcky: vystřižené stopy nebo obrázky stop, papíry pro každé dítě, barvy na tělo, případně kameny.

Starší školní děti

Bůh v našem životě jedná a jeho jednání zanechává stopy. Ale i náš život zanechává stopy a ty mohou ukazovat k Pánu Bohu.

Izrael po dvaceti letech znovu zatouží upřímně po Hospodinu, lituje svého odpadnutí a kaje se. Samuel Izraeli pomáhá najít cestu zpět k Hospodinu a ten pak Izraeli pomáhá. Samuel staví na památku toho kámen Eben-ezer – Kámen pomoci. Další generace si pak u tohoto kamene mohou připomínat Boží vedení.

Co to je stopa: otisk po někom, kdo tu byl a už tu není. Kdo může zanechat stopu? Člověk, zvíře, ale také hudba, událost, příběh… Mnohé stopy mají pro lidi význam, například připomínají něco hezkého, nebo naopak něco smutného. Některé stopy jsou hluboké, jiné mělké, povrchní, snadno se smyjí, zahladí. Některé stopy vidíme, ale nerozumíme jim, nechápeme je. Nemůžeme rozpoznat, kdo je tu zanechal a proč.

Přemýšlíme, jaké stopy jsem já zanechal/a ve svém životě, jaké stopy zanechává můj život? Jaké stopy chci po sobě zanechat? Stopy, které se u druhých otiskly hluboko, podle kterých se pozná, kým jsem. Stopy, které bych nejraději zahladila, smazala…

Asi jste už byli na výletě, na výpravě? Kdo určil cíl a směr? Šli jste sami, nebo vám někdo ukazoval cestu? Možná vás vedli vaši rodiče nebo nějaký vedoucí výpravy. Ten, kdo takovou výpravu vede, by se měl dobře orientovat nebo znát cestu. I když ale jdeme novou a neznámou cestou sami, může nám něco ukazovat správný směr? Stopy těch, kdo tudy šli před námi? Některé stopy nás ale mohou zavést na nesprávnou cestu. Které stopy budeme následovat?

Stalo se vám například, že jste se na výpravě ztratili? Někdy se to stát může. Napadne vás, kdy?

(Chtěli jsme jít zkratkou, ale neuvědomili jsme si, kde jsme… cesta pak byla naopak delší nebo sice kratší, ale mnohem náročnější… Ztratili jsme se, protože jsme neměli dobrou mapu, neuměli jsme ji použít, zorientovat se, neposlouchali jsme toho, kdo nás na správnou cestu

upozorňoval, přehlédli jsme značku a špatně odbočili…).

Jak jste nalezli správnou cestu po tom, co jste se ztratili? Museli jsme si přiznat chybu, svůj omyl, vrátit se… Museli jsme tedy napravit svou chybu. Nebo ji korigovat opravou směru. Novým určením směru, novým zacílením. Tak je to i v životě. Když uděláme chybu, něčím se proviníme, něco se nám nepovede, zanechá to viditelnou stopu. Třeba když někoho zraním a on se rozpláče. Jeho slzy jsou stopy jeho smutku. Co mohu udělat, když se mi takto něco nepovede? Jak se cítím, když se mi něco nepovede, když někoho zraním, když někomu zalžu… Tíží mě to jako kámen. Vina mě tíží. Nemohu dobře spát, nemohu se druhému podívat do očí. Cítím, že je třeba něco udělat, napravit to, co jsem udělal/a. Zbavit se toho kamene, který mi nedá dobře dýchat. Jak?

Vyznání viny, omluva…

Smírčí kameny: Takové nové zacílení v životě mohou připomínat smírčí kameny. Nalezneme je na místech, kde se stal nějaký zločin. Stojí zde na památku viny, ale i odpuštění.

I náš život se takové cestě podobá. I tady na této cestě potřebujeme někoho, kdo nás vede. Tím, kdo nás v životě chce vést je Pán Bůh, ale jeho vedení ne vždy vnímáme. Izrael na tom byl podobně. Pán Bůh ho vedl. Ale protože jeho hlas Izrael někdy neslyšel, měl někdy docela zalehlé uši, o tom jsme si povídali minule, tak potřeboval i lidského vedoucího a tím byl Samuel. Samuel lidem říkal, co je dobré a co špatné. Co mají dělat a čeho naopak mají nechat, aby se jim na té cestě s Pánem Bohem dobře šlo. Aby na ni dobře viděli.

Když jdeme my přírodou, lesem, poli, vídáme kolem cesty různé věci. Někdy je to ukazatel cesty, na stromech vídáme značky, které nám ukazují, kudy jít. Někdy kolem cesty ale vidíme i jiné ukazatele. Lidé sem postavili kříže, kameny nebo třeba kamínky. Tato znamení nám přímo neukazují cestu, ale něco nám připomínají. Co by nám mohl připomenout kříž nebo třeba kaplička u cesty?

Náš život víry se dá přirovnat k cestě. Na té s sebou někdy neseme těžké kameny svých vin. Je dobré se z nich vyznat, litovat svých činů a přijmout Boží odpuštění a pomoc. Naše lidská lítost, návrat k Bohu, Boží věrnost. To vše je dobré si připomínat – třeba něčím tak viditelným, jako je kámen u cesty.

Aktivita: Co jsme prožili s Pánem Bohem. Vzpomeneme si?

Rozdejte dětem papíry s obrázky stop. Vyberte si z otázek, dětem je postupně nabízejte k přemýšlení, případně je napište k obrázkům stop.

Odkud a kam jdou a směřují? Děti přemýšlí o své životní cestě: Kde začala, kudy již prošla, vedla? Kam vede? Které události a lidé mě v životě ovlivnili?

Například křest, co dalšího mě oslovilo, zaujalo, potkalo? Co ve mně zanechalo otisk, stopu, silný dojem? Co mi v životě dává smysl? Je v mém životě něco jako červená niť, která propojuje jednotlivé zážitky a dává jim smysl? Smysl svého života hledá každý z nás sám. Co dělá život životem je řada nejrůznějších událostí, zkušeností, rozhodnutí, setkání. Při pozorování různých životních cest mohou děti přemýšlet i o stopách Božích a stopách Lásky Boží v životě. Zde hraje roli naše představa o Bohu. Jak si představuji, že Bůh jedná v mém životě? Jak mohu pocítit jeho jednání? Je to pro nás postřehnutelné? Citelné? V tomto hledání a uvědomování si stop Božích v mém životě můžeme zdůraznit právě křest jako znamení milujícího Božího přijetí. Křest jako jedna z pocítitelných Božích stop v mém životě.

Pomůcky: obrázky kamenů u cest, Božích muk, smírčích kamenů; pro akci obrázek stop (inspirace viz *Odkazy*).

Přesah

Ve středověku bylo možno při trestání provinilců uplatnit systém tzv. smírčího práva, kdy byl provinilci uložen nějaký úkol, kterým odčinil svůj zločin. Takovým úkolem kromě vyrovnání s postiženou rodinou mohlo být i vytesání a vztyčení kamenného kříže na místě, kde byl zločin spáchán. Podobným symbolem je křížový kámen, což je kříž vytesaný do kamene a nemá tudíž klasický „křížový“ obrys.

Soudnictví ve středověké západní Evropě vycházelo z křesťanského kanonického práva, založeného na hodnotách duchovních, svědomí a rozumu. Život na naší zemi nám daroval Bůh. A lidský život, byl chápán jako nejvyšší hodnota. Pro spásu lidí, jejich vykoupení od hříchu Ježíš Kristus zemřel na kříži. Vraždou, usmrcením člověka pohrdl jedinec Kristovou výkupnou obětí a darem stvoření. Toto jednání si vůči živoucímu Bohu žádalo usmíření – potvrdit, že si křesťané váží Vykupitelova kříže. A tak vedle odškodnění pozůstalých byli pachatelé zločinu odsuzováni ke stavbě smírčích křížů.

Křížové kameny byly stavěny také jako upomínka na pohromy, například morové epidemie.

Liturgie

Písně

Viz **Odkaz na píseň** pod úlohou.

Biblický text k zapamatování

I vzal Samuel jeden kámen a položil jej mezi Mispu a Šén. Dal mu jméno Eben-ezer (to je Kámen pomoci) a prohlásil: „Až potud nám Hospodin pomáhal.“ (1S 7,12)

Naše duše s touhou vzhlíží k Hospodinu, on je naše pomoc, náš štít. (Ž 33,20)

Všechnu naději jsem složil v Hospodina. On se ke mně sklonil, slyšel mě, když o pomoc jsem volal. (Ž 40,2)

Rituál

Píseň: Každou postavu může provázet jedna píseň, kterou můžete zpívat nebo její část skandovat. U Samuele navrhujeme *Nás zavolal jsi Pane, my proto přišli sem* (EZ 680, BTS 47) nebo *Mluv, Pane můj, tvůj služebník slyší* (HA 137).

Kámen: V dnešní úloze je možno navázat na předchozí hodiny, protože se bude vyprávět o kameni Eben Ezer, který připomíná Hospodinovu pomoc. Ale také všechno, co jí předcházelo. Můžete najít přiměřeně velký kámen, dát ho do klubovny pro NŠ nebo do modlitebny – a děti tam pokaždé napíšou či nalepí – co by z dnešního příběhu nechtěly a neměly zapomenout. Co to je za kámen, se ovšem dozvědí právě dnes. Mohou sem nalepit i stopu…

Okénko do bohoslužeb

Dvě možnosti, podle toho, jestli budete pracovat více se stopami nebo kameny. Vzít do bohoslužby stopu (např. vystřiženou z papíru) nebo kámen.

Stopa: Poznáte, co mám v ruce? Co vám tato stopa připomíná? Možné odpovědi: zimu, cestu, následování… S dětmi si dnes budeme povídat o stopách v našich životech. Kdo v našem životě zanechává stopu?

Kámen: Co mám v ruce? Jaký je kámen? Možné odpovědi: Těžký, studený, tvrdý… O takový kámen můžeme zakopnout, nebo jím třeba hodit do dálky. Dnes si ale budeme s dětmi povídat o tom, jak nám kameny mohou ukazovat cestu životem. Pokud se děti vrací z nedělky na konec bohoslužby, mohou přinést ukázat namalované a popsané stopy. Nebo ukázat obrázek kamene, nebo kámen a vyprávět, co společně prožily. Kámen jsme odložili, protože představoval to, co se nám nepovedlo a nám je bez něj lehčeji. Nebo vyprávět o tom, že nám kámen může připomínat důležitou událost, cestu. Zmínit stmelující rituál samuelovských příběhů: Děti mohou říct, co přibylo na kámen, na který každou nedělku píší, co nechtějí zapomenout.

Modlitba

Bože, náš Otče, děkujeme ti, že nám v životě pomáháš. Děkujeme ti za to, že nám odpouštíš, když se nám v životě někdy něco nepovede. U tebe nacházíme útěchu, potěšení a pomoc. Děkujeme ti, že nás těšíš a znovu nám ukazuješ cestu životem. Chceme si to připomínat, abychom na to nezapomněli.

Kam dále

Výkladové poznámky zdroje (louny.evangnet.cz)

Keller, Jakub: Izrael ztrácí truhlu smlouvy (přípravka z cyklu Pozvání na cestu)

Pracovní list Stopy Boží v mém životě (www.worksheets.de, *.pdf ke stažení)

Pro inspiraci – dílna a obrázky dětí k tématu Stopy Boží v mém životě (www.work…

Smírčí kříže, křížové kameny (smircikrize.euweb.cz)

Příběh Stopy v písku (www.vira.cz)

Odkaz na píseň

Samuelova prosba (SV185)

Buď vůle tvá, buď vůle tvoje všude tam

Pěj hosana (SV41)

Dopřej mi chuť k jídlu, Pane

Až potud nám pomáhal Hospodin z milosti

V tebe, Bože, doufám (EZ620)

Důvěřuj se v Pána, ó duše má

Nám pomoz, Pane milý, tvé slovo správně znát

Cílová skupina

Mladší školní

Předškolní

Starší školní

Katechetické cykly

Dál přece nejdeme sami II (Od Samuele k Šalomounovi + Od Elijáše k mesiášovi)

Biblický odkaz (kat)

1 Samuelova 7